

ЛЮДИНА, ЯКА ТВОРИЛА ДОБРО

(до 95-річчя від дня народження професора
Дарини Микитівни Доброчаєвої)

У березні 2011-го виповнилося 95 років від дня народження одного із провідних ботаніків України, заслуженого діяча науки і техніки УРСР, лауреата Державної премії УРСР, доктора біологічних наук, професора Дарини Микитівни Доброчаєвої (1916–1995), яка залишила яскравий слід у науці. В цьому короткому повідомленні ми лише акцентуємо увагу на найважливіших рисах, притаманних такій непересічній особистості. Насамперед це – закоханість у рослинний світ, надзвичайно відповідальне ставлення до наукових досліджень, дбайливе – до гербарних матеріалів і

© А.П. ІЛЬІНСЬКА
В.В.ПРОТОПОПОВА,
М.В.ШЕВЕРА, 2011

музейних експонатів, шанобливе – до людей, а ще – бажання віднайти справедливість, потреба творити добро.

Завдяки неабияким організаційним здібностям, постійному прагненню до наукового пошуку, вмінню досягати поставленої мети, незважаючи на всілякі перешкоди, Д.М. Доброчаєва отримувала вагомні результати в роботі¹. Досить згадати про її чільну роль у написанні багатотомної «Флори УРСР», де вона була одним із провідних авторів (опрацювала 513 видів судинних рослин), та інших флористичних зведень. Основне місце в науковій творчості Дарини Микитівни посідала систематика. Так уже сталося, що від самого початку своєї наукової діяльності вона була систематиком. Систематиком від Бога. І особливе ставлення до ботаніки, і вплив таких корифеїв ботанічної науки, як Юрій Дмитрович Клеопов, Євген Іванович Бордзиловський, Михайло Васильович Клоков, Михайло Григорович Попов – її наставники, – визначили основний напрямок досліджень Дарини Микитівни. Під час написання кандидатської дисертації вона остаточно сформувалася як систематик. І кандидатська дисертація, присвячена критико-систематичному опрацюванню роду *Centaurea* L., і докторська – капітальна монографія про родину *Boraginaceae* Hutch. – отримали високі, схвальні оцінки фахівців. Працюючи над цими роботами та іншими флористичними зведеннями, Д.М. Доброчаєва виявила себе талановитим дослідником. Далеко не кожен систематик має у своєму доробку відкриті нові види, а вона описала понад 30 таксонів, з-поміж них – 18 нових для науки видів.

Д.М. Доброчаєва була організатором створення ботанічного музею – мабуть, одного з найкращих у світі, що нині заслужено носить її ім'я. Тоді надзвичайно яскраво виявилися її творча активність, завзятість і наполегливість. З-поміж численних схвальних відгуків про наукову та просвітницьку діяльність музею виокремимо лише два, делаконічно, але надзвичайно влучно дана оцінка його очільника: «... без Дарини Микитівни не було б музею ...» (К. Ситник, В. Галузинська) та «... про Ваші справи говорять експозиції музею. Він надовго залишиться видатним витвором науки і мистецтва, оскільки в ньому Ви зуміли поєднати воєдино і одне, і друге ...» (А.І. Галушко).

З великим ентузіазмом вона керувала і розбудовою, і обладнанням приміщень, і розробкою планів та ескізних проектів експозицій, і

¹Детальний біографічний нарис про життєвий шлях ученої, основні напрямки наукової діяльності та перелік її праць нами опубліковані раніше (Заверуха Б.В., Ільїнська А.П., Шевера М.В. Дарина Микитівна Доброчаєва (до 75-річчя від дня народження) // Укр. ботан. журн. – 1991. – 48, N 2. – С. 109–110; Ільїнська А.П., Протопопова В.В., Шевера М.В. Берегиня ботанічного дива (з нагоди 90-річчя від дня народження Д.М. Доброчаєвої) // Вісн. НАН України. – 2006. – № 7. – С. 62–66; Ільїнська А.П., Шевера М.В. Дарина Микитівна Доброчаєва (1916–1995). – К.-Кременчук: ПП Щербатих, 2006. – 40 с.; Протопопова В., Шевера М. Дослідниця флори професор Дарина Микитівна Доброчаєва // Жінка в науці та освіті: минуле, сучасність, майбутнє. Мат.-ли 2 Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 2002). – К., 2002. – С. 322–324; Шевера М.В. Доброчаєва Д.М. Енциклопедія сучасної України. Т. 8. Дл-Дя. – К.: Ін-т енциклопед. дослід. НАН України, 2008. – С. 128).

впровадженням нових методів створення натурних експонатів, і численними експедиціями, а водночас була головним експертом наукової та художньої цінності діарам, біогруп, фотографій, малюнків, карт тощо. Щоб вивчити досконало флору, здійснювала експедиційні дослідження по всій країні, для створення фондів музею – об'їздила мало не весь світ, вкладала душу в розбудову його експозицій, організацію наукової та просвітницької роботи

Біографічні нариси про вчених, особливо незаслужено замовчуваних, репресованих, щоналежали її перу, є свідченням дослідження життєвого і творчого шляху непересічних особистостей, які захоплювали її повністю і на які вона не шкодувала ні часу, ні зусиль.

Д.М. Доброчаєва була різнобічним ученим – систематиком, ботаніко-географом, бур'янознавцем, музеєзнавцем, істориком науки, популяризатором ботанічних знань. Її наукова спадщина налічує 193 публікації, серед яких 19 монографій. Вона не стояла осторонь і від громадського життя, завжди займала активну позицію при вирішенні будь-яких питань.

Дарина Микитівна цікавилася також літературою, музикою, дуже любила поезію, українські народні пісні, влучне та дотепне слово. Усе, що вона робила, позначене її завзяттям. Захоплення якоюсь ідеєю повністю поглинало її.

Не можна не згадати і про людські якості Дарини Микитівни. Це – особлива, незабутня особистість. Людина, яка повсякденно вершила добрі справи. Людина, котру любили й шанували не лише на Батьківщині, а й у багатьох інших країнах світу. Її доброзичливість, постійна готовність прийти на допомогу кожному, хто цього потребував, кому вона була потрібна, знайомим чи незнайомим, западала в душу тим, хто мав щастя спілкуватися з нею. Відкритість, товариськість, відданість друзям, висока порядність, принциповість – ці та інші риси її характеру завжди викликали захоплення.

Дарина Микитівна працювала до останнього дня. Навіть у той свій останній вечір, коли вона була ще тут, з нами, на Землі. Вона не могла вже писати – пальці не слухалися. Але ще могла говорити. І вона диктувала... Іноді замовкала, плутаючи слова, а потім знову розповідала про репресованих та незаслужено замовчуваних і забутих ботаніків ... Про тих учених, яких закатували в таборах смерті, але не викреслили їх із життя. Дарина Микитівна по крупичцях збирала відомості про них, прагнучи повернути їх із небуття. У такий спосіб вона відновлювала справедливість та єднала покоління ботаніків – минулі, сучасні, майбутні.

А.П. Ільїнська, В.В. Протопопова, М.В. ШЕВЕРА